

Vanuit Slominskiego 7 in Warschau

Polen en Nederland hebben ruzie. Wij zeggen: het zijn dronken profiteurs. Zij zeggen: jullie zijn intolerante uitbuiters. *De Pers* trekt kriskras door vijandelijk gebied. We willen het nu wel eens weten: doen ze thuis ook zo?

De Pers in Polen

De glimmende neus van (jood) Artur Rubinstein. RAINER DREXEL

Hey jood, ik mis je!

#Revival Het antisemitisme neemt in Polen af en joodse wortels hebben is hip in de steden. Kunstenaar Betlejewski vindt zijn landgenoten hypocriet en zoekt de controverse op.

Camil Driessen
Lodz

Iedere vijf minuten raakt een voorbijganger op de Piotrkowskastraat zijn neus aan. 'Over de neus van een jood wrijven brengt geluk', verklaart stadsgids Piotr het ritueel. 'En zoveel echte joden hebben we hier niet meer.' Dus glimt in Lodz alleen de neus van het verder doffe bronzen beeld van de joodse pianist Artur Rubinstein.

Wie dit bijgeloof aanhangt zou in Nederland voor antisemitisme worden uitgemaakt. In Polen niet. Zelfs niet door de opper-rabbi van Polen. 'Ik vind het stomme folklore, geen antisemitisme', zegt Michael Schudrich in zijn werkkamer in de enige synagoge van Warschau die de oorlog overleefde. Schudrich is een positieveling. Niet zuur over antisemitisme dat nog steeds aanwezig is in Polen, niet zuur over het achterblijven van een compensatieregeling voor nabestaanden van joden die hun eigendommen zijn kwijtgeraakt. 'Waarom

vraag je alleen naar de joden?! Verreweg de meeste mensen wier bezit is ingepikt zijn niet-joodse Polen.' Toen de rabbi in 2007 op straat werd aangevallen door een neonazi/hooliganfiguur blies hij het incident in tegenstelling tot buitenlandse media niet op. 'In ieder land heb je idioten.'

Verzwegen geschiedenis

Nee, Schudrich kijkt liever naar de joodse revival die door Polen raast. Die is tweeledig, vertelt hij met dik Amerikaans accent (hij groeide op in New York). 'De laatste tien, twintig jaar zijn duizenden Polen er achter gekomen dat ze van joodse afkomst zijn. Aan de andere kant leren Polen over de verzwegen geschiedenis van de joden in hun land.'

Van de 3,5 miljoen Poolse joden bleven er na WOII zo'n 350.000 over. Maar door gebeurtenissen zoals de pogrom van 1946 in het dorpje Kielce en een anti-zionistische campagne van het politiebureau in 1968 vluchtte vrijwel iedere jood. Duizenden die

overbleven voelden zich gedwongen hun religie te negeren. De meesten vertelden hun kinderen niet eens dat ze joods waren. 'Pas sinds de val van het communisme durven joden er weer voor uit te komen. De meeste mensen die actief zijn in de joodse gemeenschap weten nog geen twintig jaar dat ze joods zijn', zegt Schudrich.

De rabbi legt de schuld bij het communisme en vertelt niet dat Polen hebben meegewerkt aan moord en verdrijving. Laat dat maar over aan

Rafal Betlejewski, die met zijn projecten de hoon van een deel van de natie over zich heen krijgt. 'Ze vinden me een verrader', vertelt de kunstenaar, die geen druppel joods bloed heeft.

Confrontatie

Tijdens de Duitse bezetting in 1941 dreven Polen in het dorpje Jedwabne honderden joden samen in een schuur en staken die in de fik. Betlejewski deed het vorig jaar symbolisch na door een schuur in de hems te steken gevuld met brieven vol onaardige gedachten over joden. 'Polen zelf zijn ook tekeer gegaan tegen de joden en dat is decennia onder het tapijt geveegd.' Hij gelooft heilig in die frontale confrontatie met het verleden. 'Ik vind de subtiele aanpak niet werken. Als je blijft ontkennen wat onze vaders en grootvaders hebben gedaan, dan neem je de schuld zelf over.'

Betlejewski's eerste controversiële project is nog door heel Polen zichtbaar. 'Ik mis je, jood!' schilderde hij in verschillende steden op de muren.

Toen hij na de eerste graffiti een dag later terugkwam was het woord jood verwijderd. 'Ik wilde het terug in de taal. Niet als scheldwoord maar omdat het staat voor een bevolking en cultuur die deel uitmaken van de eeuwenoude geschiedenis van Polen.'

Hij is blij dat op steeds meer scholen aandacht is voor het verleden en het jodendom steeds zichtbaarder is in het straatbeeld, zoals met grote festivals in Warschau en Krakau. 'In de grote steden is het bijna modieus om te zeggen dat je joodse wortels hebt.'

Neem Krakau, waar ondernemers restaurantjes in joodse stijl hebben geopend omdat steeds meer toeristen kwamen kijken naar de film *Schindler's List* is opgenomen. De niet-joodse eigenaar van Noah's Arc, Marek Michatowski, serveert bijna-authentieke joodse gerechten en draait klezmermuziek. Orthodoxe joden komen er niet. 'Maar morgenavond komen komen hier twintig rijke Amerikaanse joden eten en dansen. Dat gebeurde tien jaar geleden niet.'

Schuur in brand
Rafal Betlejewski provoceert met een verwijzing naar de Jedwabne-moord.

► www.depers.nl/polen

Omdat het sabbat was

Rabbi Schudrich had in het Poolse regerings-vliegtuig moeten zitten dat vorig jaar neerstortte in Smolensk. Hij ging niet vanwege sabbat.

Minder jodenhaat

Uit peilingen blijkt dat 34 procent van de Polen positief staat tegenover joden, 32 procent heeft een aversie tegen ze. Dat laatste is een daling.

Obama in de getto

President Obama bezoekt morgen tijdens zijn bezoek aan Polen zeer waarschijnlijk het Joodse Ghetto Heroes Monument in Warschau.